

РИНКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 711.552.1:347.1

**Людмила НІКОЛАЄВА,
Людмила МИКИТЕНКО**

РОЗМІЩЕННЯ ОБ'ЄКТА ТОРГІВЛІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ

Розглянуто проблеми законодавчого врегулювання порядку отримання дозволу для розміщення об'єкта торгівлі та сфери послуг в Україні. На основі аналізу чинного законодавства висвітлено питання законності підстав отримання такого дозволу у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України. Особлива увага приділяється колізійності та неузгодженості чинних правових норм в частині підстав оформлення та видачі дозвільних документів на розміщення об'єкта торгівлі та сфери послуг.

Ключові слова: торгівля, торговельна діяльність, об'єкт торгівлі, дозвіл, дозвільна діяльність, контролюючі органи, розміщення об'єкта торгівлі.

Николаева Л., Микитенко Л. Размещение объекта торговли: проблемы правовой регламентации. Рассмотрены проблемы законодательного регулирования порядка получения разрешения на размещение объекта торговли и сферы услуг в Украине. На основе анализа действующего законодательства раскрыты вопросы законности оснований получения разрешения на размещение объекта торговли в связи с принятием Налогового кодекса Украины. Особое внимание уделяется коллизионности и несогласованности действующих правовых норм в части оснований оформления и выдачи разрешительных документов на размещение объекта торговли и сферы услуг.

Ключевые слова: торговля, торговая деятельность, объект торговли, разрешение, разрешительная деятельность, контролирующие органы, размещение объекта торговли.

Постановка проблеми. Легітимація діяльності господарюючих суб'єктів, зокрема у сфері торгівлі, попри постійні намагання держави "спростити, прискорити, вдосконалити", все ще залишається складною процедурою, про що свідчить певна неузгодженість і суперечливість нормативних актів, спрямованих на її врегулювання.

Із прийняттям Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI [1] деякі види податків і зборів скасовано, зокрема збір на розміщення об'єкта торгівлі. Це викликало певні практичні труднощі через суперечливість норм чинного законодавства щодо підстав і порядку отримання дозволу та інших дозвільних документів на розміщення об'єкта торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правові аспекти легітимації торговельної діяльності в Україні, а також узгодження із законодавством ЄС досліджуються А. Саніахметовою [2], Є. Харитоновою [3], П. Пальчуком [4] та ін. Проте питання щодо підстав отримання дозволу на розміщення об'єкта торгівлі залишається відкритим через постійні зміни у законодавстві.

Мета статті є дослідження норм чинного законодавства України щодо законності та підстав отримання дозволу на розміщення об'єкта торгівлі (*далі* – дозвіл).

Для досягнення поставленої мети окреслено такі основні завдання: визначити співвідношення норм чинного законодавства України щодо підстав і порядку отримання дозвільних документів на розміщення об'єкта торгівлі; розробити конкретні рекомендації з питань вдосконалення правового регулювання процедури розміщення об'єкта торгівлі та послуг.

Результати дослідження. Відповідно до п. 5 Постанови Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 № 833 "Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів" (*далі* – Постанова № 833) [5] суб'єкт господарювання провадить торговельну діяльність після його державної реєстрації (відповідно до Закону України від 15 травня 2003 р. № 755-IV "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців"), а у випадках, передбачених законодавчими актами, за наявності відповідних дозвільних документів (ліцензії, торговельного патенту тощо). Проте на практиці після державної реєстрації суб'єкт господарювання у сфері торгівлі до набуття чинності Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" від 6 вересня 2005 р. № 2806-IV [6] та Податкового кодексу України мав отримати дозвіл в органах місцевого самоврядування.

До об'єктів торгівлі, на які необхідний дозвіл відповідно до п. 7 Постанови № 833, належать:

– у сфері *оптової торгівлі*: склад товарний (універсальний, спеціалізований, змішаний); магазин-склад;

– у сфері *роздрібної торгівлі*: магазин (може бути: за товарною спеціалізацією – продовольчим, непродовольчим, змішаним; за товарним асортиментом – універсальним, спеціалізованим, вузькоспеціалізованим, комбінованим, неспеціалізованим; за методом продажу товарів – з індивідуальним обслуговуванням, самообслуговуванням, торгівлею

за зразками, торгівлею за замовленням); павільйон; кіоск, ятка; палатка, намет; лоток, рундук; склад товарний; крамниця-склад, магазин-склад.

Тобто при розміщенні зазначених об'єктів торгівлі суб'єкт господарювання повинен сплатити збір на розміщення об'єкта торгівлі, який стягувався відповідно до чинних на той час норм податкового законодавства, зокрема Закону України від 25.06.1991 № 1251-ХІІ "Про систему оподаткування" та Декрету Кабінету Міністрів України від 20.05.1993 № 56-93 "Про місцеві податки і збори". Проте підпунктом 1 пункту 2 розділу "Прикінцеві положення" Податкового кодексу України передбачено, що з 01.01.2011 р. Закон України "Про систему оподаткування" та Декрет Кабінету Міністрів України "Про місцеві податки і збори" втратили чинність. Із огляду на це збір за видачу дозволу скасовано.

Таким чином, на сьогодні правових підстав для оформлення та видачі дозволу на розміщення об'єкта торгівлі та сфери послуг (та подібних до нього) немає, оскільки необхідність одержання такого документа не передбачена жодним чинним законом України.

У Законі України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" [6] зазначено, що виключно законами, які регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру, встановлюються: необхідність одержання документів дозвільного характеру та їх види; дозвільний орган, уповноважений видавати документ дозвільного характеру; платність або безоплатність видачі (переоформлення, видачі дубліката, анулювання) документа дозвільного характеру; строк видачі або надання письмового повідомлення про відмову у видачі документа дозвільного характеру; вичерпний перелік підстав для відмови у видачі, переоформленні, видачі дубліката, анулюванні документа дозвільного характеру; строк дії документа дозвільного характеру або його необмеженість. Разом з тим частина друга ст. 19 Конституції України [7] передбачає обов'язок органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Крім того, Господарський кодекс України (ч. 1. ст. 6) як один із принципів господарювання в Україні передбачає безперечну заборону незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини [8].

Отже, можна стверджувати, що на сьогодні жодним чинним законом України не передбачено необхідності одержання документа дозвільного характеру (дозволу) для здійснення торговельної діяльності. Проте органами місцевого самоврядування запроваджується практика встановлення необхідності подання суб'єктами господарської діяльності декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства замість дозволу, на що звернуло увагу Держкомпідприємництва в інформаційному листі від 17.02.2011 "Щодо деяких питань,

пов'язаних з дозволом на розміщення об'єкта торгівлі та сфери послуг, у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України". У цьому листі Державний комітет України з питань регуляторної політики і підприємництва стверджує, що потрібно визнати неправомірними вимоги державних органів на одержання документа дозвільного характеру (дозволу) для здійснення торговельної діяльності, оскільки жодним законом України не передбачено необхідності його отримання.

Сама ж процедура подання та типова форма декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства визначена ще в постанові Кабінету Міністрів України від 17 травня 2006 р. № 685 "Про затвердження Порядку повідомлення державного адміністратора або дозвільного органу про відповідність матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства" [9]. Дія цього Порядку поширюється на суб'єкти господарювання незалежно від форми власності, які мають намір вчинити певні дії щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, права на які набуваються на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства.

Згідно зі ст. 1 Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" *декларація відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства* (далі – *декларація відповідності*) – це документ, яким суб'єкт господарювання повідомляє державного адміністратора або представника відповідного дозвільного органу про відповідність своєї матеріально-технічної бази вимогам законодавства. У такий спосіб суб'єкт господарювання набуває права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності *без отримання документа дозвільного характеру*. До матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання, на яку видається декларація про відповідність, належать: виробничі площі, матеріальні ресурси, засоби виробництва та документи, що використовуються суб'єктом господарювання у процесі вчинення певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності [6].

Для отримання декларації відповідності суб'єкт господарювання або уповноважена ним особа, що має намір вчинити певні дії щодо відкриття об'єкта торгівлі (провадження господарської діяльності), подає державному адміністратору або дозвільному органу безпосередньо чи надсилає рекомендованим листом у двох примірниках декларацію відповідності. Зразок заповнення декларації розміщується на офіційному веб-сайті певного дозвільного органу та в дозвільних центрах. Форма декларації відповідності вимогам законодавства з питань пожежної безпеки; з питань охорони праці та промислової безпеки затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням відповідно МНС і Державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки

України та погодженням з Державною службою України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва [9].

Дозвільний орган протягом одного робочого дня після надходження декларації відповідності реєструє її у журналі обліку суб'єктів господарювання, які набули права на вчинення певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі такої декларації. Якщо ж декларація заповнена не в повному обсязі або не відповідно до встановленої форми, то дозвільний орган має право її не реєструвати.

До дозвільного органу, який уповноважений подавати дані щодо відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства, належать орган виконавчої влади, державні колегіальні органи, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, уповноважені відповідно до закону видавати документи дозвільного характеру.

Із аналізу наведених нормативних актів випливає наявність необхідності повідомлення суб'єктами господарювання органів місцевого самоврядування про відкриття об'єкта торгівлі та сфери послуг, і таке повідомлення не може бути ними "зареєстроване" або "не зареєстроване", а повинно прийматись безумовно і використовуватись у роботі для потреб органів місцевого самоврядування. Такої точки зору дотримується й Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва [10].

Водночас чинними нормативними актами встановлено дещо іншу процедуру відкриття об'єкта торгівлі. Так, варто звернути увагу на ч. 1 ст. 10 Закону України "Про благоустрій населених пунктів", в якій передбачено, що до повноважень сільських, селищних і міських рад у сфері благоустрою населених пунктів належить, зокрема, надання дозволу на розміщення на території об'єктів благоустрою будівель і споруд соціально-культурного, побутового, *торговельного* та іншого призначення, визначення обсягів пайової участі їх власників в утриманні об'єктів благоустрою. Разом з тим до об'єктів благоустрою відповідно до ст. 13 Закону України "Про благоустрій населених пунктів" належать: території загального користування (вулиці, парки, пляжі тощо); прибудинкові території; будівлі та споруди інженерного захисту територій; території підприємств, установ, організацій та закріплені за ними території на умовах договору.

Щодо поняття "будівля" та "споруда", на які потрібно отримати дозвіл, то відповідно до наказу Держстандарту України "Державний класифікатор будівель та споруд ДК 018-2000" від 17.08.2000 № 507 будівля – це споруди, що складаються з несучих та огорожувальних або сполучених (несучо-огорожувальних) конструкцій, які утворюють наземні або підземні приміщення, призначені для проживання або перебування людей, розміщення устаткування, тварин, рослин, а також предметів. До будівель належать: житлові будинки, гуртожитки,

готелі, ресторани, *торговельні будівлі*, промислові будівлі, вокзали, будівлі для публічних виступів, для медичних закладів та закладів освіти. До споруд належать будівельні системи, пов'язані із землею, які створені з будівельних матеріалів, напівфабрикатів, устаткування та обладнання в результаті виконання різних будівельно-монтажних робіт.

Таким чином, можна припустити, що дозвіл (у розумінні Закону про благоустрій) отримується у разі провадження торговельної діяльності лише *в будівлях або спорудах*, які, в свою чергу, є стаціонарними пунктами продажу товарів. А от на пункти дрібнороздрібної торговельної мережі, до яких належать тимчасові споруди (кіоски, ятки, ларьки, намети, павільйони для сезонного продажу товарів, торговельні автомати, автомагазини, автокафе, розноски, лотки, столики тощо), виходячи з аналізу зазначених нормативних актів, такий дозвіл не потрібний. Зокрема, відповідно до наказу Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 08.07.1996 № 369 "Про Правила роботи дрібнороздрібної торговельної мережі" *дрібнороздрібна торговельна мережа* є однією з форм позамагазинного продажу товарів, при якій приміщення не мають торговельного залу для покупців. Тобто вони не належать до стаціонарних пунктів продажу товарів. А при здійсненні торгівлі через пункт дрібнороздрібної торговельної мережі суб'єкт господарювання відповідно до п. 14.1.68 ст. 14 Податкового кодексу України [1] повинен придбати торговий патент.

Наразі порядок розміщення та відкриття тимчасових споруд врегульовано наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства "Про Порядок розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності" від 21.10.2011 № 244.

Однак у Законі України "Про благоустрій населених пунктів", не дотримано повного обсягу основних вимог до дозвільної системи у сфері господарської діяльності, встановлених частиною першою ст. 4 Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" щодо видачі вказаних дозволів. А саме не визначена норма в частині платності/безоплатності видачі, строку прийняття рішення про видачу або відмову у видачі, вичерпний перелік підстав для відмови у видачі та анулювання "дозволу на розміщення", як того вимагає законодавство про дозвільну діяльність. Саме тому вважати, що відповідно до Закону України "Про благоустрій населених пунктів" необхідно отримувати дозвіл на розміщення об'єкта торгівлі та сфери послуг, достатніх і чітких правових підстав також немає, як немає їх і в жодному іншому законі України.

Щодо порядку розміщення пунктів дрібнороздрібної торговельної мережі (тимчасові споруди), то такий визначається місцевими органами влади.

Серед дозвільних документів, крім зазначених, на сьогодні законодавством України передбачено необхідність перед започаткуванням господарської (зокрема, торговельної) діяльності отримання дозволів від органів пожежного нагляду та державної санітарно-епідеміологічної служби.

Так, відповідно до положень ст. 10 Закону України "Про пожежну безпеку" початок роботи новостворених підприємств, введення в експлуатацію нових і реконструйованих виробничих, жилих об'єктів та об'єктів іншого призначення, впровадження нових технологій, передача на виробництво зразків нових пожежонебезпечних машин, механізмів, устаткування та продукції, оренда будь-яких приміщень здійснюються після видачі на це дозволу органу державного пожежного нагляду, *але крім випадків провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства* [11].

При цьому новостворені підприємства, у тому числі ті, що розміщуються в орендованих приміщеннях, *які не змінюють виду діяльності* (крім потенційно небезпечних об'єктів) або не належать до категорії вибухопожежонебезпечних та об'єктів з масовим перебуванням людей і не розміщуються на території чи всередині зазначених об'єктів, *можуть провадити певні дії щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності саме на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства*. Тобто, якщо об'єкт торгівлі не підпадає під зазначені критерії, то суб'єкт господарювання може провадити свою діяльність на підставі декларації про відповідність.

У разі ж оренди торговельних місць, кіосків і контейнерів, якщо вони розміщені на ринку, на експлуатацію яких видано дозвіл, відповідно до схеми, погодженої з органом державного пожежного нагляду у встановленому порядку, то дозвіл не отримується (ст. 10 Закону України "Про пожежну безпеку").

Розглянемо порядок отримання дозволу на розміщення об'єкта торгівлі, який видається органами пожежного нагляду. Відповідно до п. 2 Порядку видачі Державною інспекцією техногенної безпеки дозволу на початок роботи підприємств та оренду приміщень, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2001 р. № 150, дозвіл видається центральним, територіальним та місцевим органом державного пожежного нагляду безоплатно.

До заяви додаються такі документи: матеріали оцінки (експертизи) протипожежного стану об'єкта; завірена у відповідному порядку копія документа на користування приміщенням; за наявності порушень правил пожежної безпеки – договір страхування цивільної відповідальності перед третіми особами стосовно відшкодування наслідків можливої шкоди на період до усунення порушень правил пожежної безпеки,

плану заходів щодо усунення таких порушень з конкретними термінами виконання.

Підставою для видачі дозволу є висновок, що оформляється за результатами оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства, об'єкта чи приміщення, що проводиться органом державного пожежного нагляду або іншою юридичною (фізичною) особою, яка одержала ліцензію на проведення такої оцінки (експертизи). Орган державного пожежного нагляду протягом 10 робочих днів з дня подання заявником зазначених документів приймає рішення про видачу дозволу або про відмову в його видачі у разі виявлення фактів порушення правил пожежної безпеки, що може призвести до виникнення пожежі або перешкод при її гасінні та евакуації людей. Копія обґрунтованого рішення про відмову у видачі дозволу надсилається заявникові. За відсутності фактів порушення правил пожежної безпеки дозвіл видається без обмеження терміну його дії. Виданий органом державного пожежного нагляду дозвіл є однією з підстав для видачі відповідного дозволу органом Держнаглядохоронпраці.

Розміри тарифів (у тому числі їх граничний розмір) на проведення оцінки (експертизи) затверджуються Кабінетом Міністрів України. Водночас постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2006 № 774 встановлено тарифи на проведення органом державного пожежного нагляду оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства, об'єкта, приміщення та проектно-кошторисної документації, затвердження якої не потребує висновку комплексної державної експертизи, а наказом МНС від 13.07.2006 № 444 затверджено Методику розрахунку витрат часу та вартості проведення органом державного пожежного нагляду оцінки (експертизи).

Підставами для *відмови* у видачі дозволу є:

- подання суб'єктом господарювання документів, необхідних для одержання дозволу, не в повному обсязі;
- виявлення в документах, поданих суб'єктом господарювання, недостовірних відомостей;
- виявлення за результатами оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства, об'єкта чи приміщення порушень правил пожежної безпеки, що може призвести до виникнення пожежі або створення перешкод у її гасінні та евакуації людей.

Підставами для *анулювання* дозволу є:

- звернення суб'єкта господарювання із заявою про анулювання дозволу;
- припинення діяльності юридичної особи (злиття, приєднання, поділ, перетворення або ліквідація);
- припинення суб'єктом господарювання провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності, на здійснення яких надано дозвіл;

– виявлення порушень правил пожежної безпеки, що може призвести до виникнення пожежі або створення перешкод у її гасінні та евакуації людей;

– виникнення пожежі, якщо в матеріалах про пожежу зазначено, що однією з причин її виникнення є порушення вимог законодавства у сфері пожежної безпеки;

– недопущення посадових осіб органів державного пожежного нагляду до здійснення заходів державного нагляду у сфері пожежної безпеки;

– встановлення факту надання суб'єктом господарювання в заяві та документах, що додаються до неї, недостовірної інформації;

– інші підстави, передбачені законом.

У разі прийняття органом державного пожежного нагляду рішення про відмову у видачі дозволу або про анулювання дозволу суб'єкт господарювання може звернутися з оскарженням такого рішення до керівника Держтехногенбезпеки або до суду. Анулювання органом державного пожежного нагляду дозволу на початок роботи та оренду приміщень не позбавляє суб'єкт господарювання права подати документи на його отримання після усунення виявлених порушень.

Встановлення порядку видачі органами державного пожежного нагляду дозволів на початок роботи новостворених підприємств, впровадження нових технологій, передачу на виробництво зразків нових пожежонебезпечних машин, механізмів, устаткування та продукції, оренду будь-яких приміщень іншими законами не допускається.

Підставою для переоформлення дозволу є зміна найменування юридичної особи або прізвища, імені та по батькові фізичної особи – підприємця. Експертиза проектної та іншої документації на відповідність нормативно-правовим актам з пожежної безпеки та видача дозволів проводяться органами державного пожежного нагляду в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Необхідно мати на увазі, що зазначений обов'язок отримання дозволів органів державного пожежного нагляду на початок роботи передбачений лише для підприємств і на фізичних осіб-підприємців не поширюється. Проте це не звільняє останніх у разі, якщо вони орендують приміщення, від обов'язку отримання дозволу органів державного пожежного нагляду на оренду приміщення в зазначеному вище порядку.

Крім отримання дозволу в органах державного пожежного нагляду на початок роботи, суб'єкт господарювання в передбачених законодавством випадках повинен отримати дозвіл органів державного санітарно-епідеміологічного нагляду.

У Законі України від 24 лютого 1994 р. № 4004-ХІІ "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" та Положенні про державний санітарно-епідеміологічний нагляд, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 22 червня 1999 р. № 1109,

містяться вимоги щодо погодження з державною санітарно-епідеміологічною службою "введення в експлуатацію нових і реконструйованих об'єктів виробничого, соціально-культурного та іншого призначення". Фактично це означає необхідність отримання дозволу не на початок роботи суб'єкта підприємницької діяльності, а на можливість експлуатації нових (новозбудованих, перебудованих) приміщень або приміщень, попереднє цільове призначення яких змінюється (наприклад, використання квартири в жилomu будинку під офіс) відповідно до ч. 3 ст. 15 Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення".

Порядок проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України "Про затвердження Тимчасового порядку проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи" від 09.10.2000 № 247. Згідно з цим порядком державна санітарно-епідеміологічна експертиза – це вид професійної діяльності органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, що полягає у комплексному вивченні об'єктів експертизи з метою виявлення можливих небезпечних факторів у цих об'єктах, установленні відповідності об'єктів експертизи вимогам санітарного законодавства, а в разі відсутності відповідних санітарних норм – в обґрунтуванні медичних вимог щодо безпеки об'єкта для здоров'я та життя людини. Об'єктом державної санітарно-епідеміологічної експертизи є *будь-яка діяльність, технологія, продукція та сировина, проекти будівництва, проекти нормативних документів, реалізація (функціонування, використання) яких може зашкодити здоров'ю людини, а також діючі об'єкти та чинні нормативні документи у випадках, коли їх шкідливий вплив встановлено в процесі функціонування (використання), а також у разі закінчення встановленого терміну дії висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи.*

Тобто аналіз наведеної норми дає змогу стверджувати, що органи СЕС мають право видавати *погодження* на введення в експлуатацію приміщень, які є *новими або реконструйованими*. А вимога СЕС щодо одержання дозволу/погодження на будь-які приміщення, які не є новими або реконструйованими (крім тих, що використовуються для виробництва харчових продуктів), є неправомірною. Крім того, законодавчо закріплена вимога щодо одержання погодження на введення в експлуатацію приміщень не зобов'язує підприємця одержувати дозвіл на початок роботи. Адже підприємство може розпочати свою діяльність у приміщенні, раніше введеному в експлуатацію.

Відповідно до прикінцевих положень Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" внесені зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Зокрема статтею 164 цього Кодексу передбачена адміністративна відповідальність за провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без одержання ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню

відповідно до закону, а також *без отримання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачено законом* (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди), – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини чи без такої. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року піддано адміністративному стягненню за те ж порушення, тягнуть за собою накладення штрафу від тридцяти до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини чи без такої. А надання суб'єктом господарювання дозвільному органу або адміністратору недостовірної інформації щодо *відповідності матеріально-технічної бази* вимогам законодавства тягне за собою накладення штрафу від сорока до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Висновки. За підсумками аналізу чинних нормативно-правових актів можна констатувати, що наразі правових підстав для обов'язкового отримання дозволу на розміщення об'єкта торгівлі (в місцевих органах влади) немає. Проте перед початком роботи об'єкта торгівлі необхідно отримати або декларацію відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства, або ж такі дозвільні документи, як дозвіл органу пожежного нагляду на початок роботи (експлуатації) приміщень, висновок санітарно-епідеміологічної станції на приміщення у разі торгівлі та/або виробництва харчових продуктів. Якщо суб'єкт господарювання орендує площу в спеціалізованих торговельних закладах, до місцевих органів влади подається лише декларація відповідності об'єкта торговельного закладу без додаткових погоджень органів санітарного та пожежного контролю (нагляду), крім орендарів, які реалізують у цих закладах продукти харчування і харчові добавки, предмети гігієни та санітарії, косметично-парфумерну продукцію, товари побутової хімії та дитячого асортименту.

Наразі в законодавстві відсутній єдиний механізм щодо отримання дозволу на розміщення об'єкта торгівлі, як і єдність застосування правових норм у цій сфері дозвільними органами, оскільки така практика випливає з неоднозначності тлумачення законодавства та його застосування місцевими органами влади. У зв'язку з цим вважається за доцільне в спеціальному нормативному акті, наприклад, у Постанові № 833 чітко встановити порядок відкриття об'єкта торгівлі, а в проекті Закону України "Про внутрішню торгівлю" в розділі "Організація торговельної діяльності" визначити виключний перелік дозвільних (погоджувальних) документів, на підставі яких повинен відкриватися та функціонувати об'єкт торгівлі та послуг, з урахуванням норм Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" та Закону України "Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Саниахметова Н. О. Господарське право України : навч. посіб. / Н. О. Саниахметова. — Х. : Одісей, 2005. — 608 с.
3. Цивільний кодекс України : Коментар / за заг. ред. Є. О. Харитонова, О. М. Лапітенко. — Х. : Одісей, 2003. — 856 с.
4. Пальчук П. М. Правові засади ліцензування торговельної діяльності в Україні : монографія / П. М. Пальчук. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. — 224 с.
5. Порядок провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 № 833. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV. — Режим доступу : // <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Конституція України : Прийнята Верховною Радою України 28 черв. 1996. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Господарський кодекс України від 16.01.03 № 436-IV. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Про затвердження Порядку повідомлення державного адміністратора або дозвільного органу про відповідність матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства : постанова Кабінету Міністрів України від 17 трав. 2006 № 685. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Щодо деяких питань, пов'язаних з дозволом на розміщення об'єкта торгівлі та сфери послуг, у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України : лист Держкомпідприємництва від 17.02.2011. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Закон України "Про пожежну безпеку" від 17.12.1993 № 3745-XII. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 30.08.2013.

Nikolayeva L., Mykytenko L. Problems of legal regulation of obtaining permits to trade.

Background. Review of scientific sources on selected subject shows no targeted research of the process of authorization to set up trade. Leading scientists in the field of economic law considered commercial activities or legitimacy, or the manner of its implementation. However, in Ukraine creating full legal mechanism which may determine procedural issues causing significant need for change and improvement of legislation in this area is still not finished.

The aim is to develop the procedure and grounds for obtaining permits to set up trade.

Results. The main focus of the study is focused on the inconsistencies in the existing law of formalization reason and issuance of permits for retail and service sectors. It is carried out in close connection with the process of optimization of the central authorities and the Tax Code of Ukraine.

The study found that the adoption of the Tax Code of Ukraine collect objects allocation trade abolished, while other regulations stipulated conducting trading activities not based on authorization within the meaning of the Law of Ukraine "On licensing of economic activity" and under Application of the principle, namely on the basis of the declaration of conformity logistics requirements of the legislation.

Conclusion. At present, there is in the legislation no single mechanism for obtaining permits to set up trading and unity of application of the law in this area licensing authorities because this practice stems from the ambiguity of interpretation of the law and its application by local authorities. With this in mind, the author proposed to clearly define the procedure of opening trade objects in the draft Law of Ukraine "On Internal Trade".

Key words: trade, trading activities, trade object, permit, permit activity, regulatory bodies, trade objects allocation.

REFERENCES

1. Podatkovyj kodeks Ukrai'ny vid 02.12.2010 № 2755-VI. — Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. *Saniahmetova N. O.* Gospodars'ke pravo Ukrai'ny : navch. posib. / N. O. Saniahmetova. — X. : Odisej, 2005. — 608 s.
3. Cyvil'nyj kodeks Ukrai'ny : Komentar / za zag. red. Je. O. Harytonova, O. M. Lapienko. — H. : Odisej, 2003. — 856 s.
4. *Pal'chuk P. M.* Pravovi zasady licenzuvannja torgovel'noi' dijal'nosti v Ukrai'ni : monografija / P. M. Pal'chuk. — K. : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2008. — 224 s.
5. Porjadok provadzhennja torgovel'noi' dijal'nosti ta pravyla torgovel'nogo obslugo-vuvannja naselennja na rynku spozhyvchyh tovariv : zatv. postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 15.06.2006 № 833. — Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Pro dozvil'nu systemu u sferi gospodars'koi' dijal'nosti : Zakon Ukrai'ny vid 06.09.2005 № 2806-IU. — Rezhym dostupu : // <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Konstytucija Ukrai'ny : Prynjata Verhovnoju Radoju Ukrai'ny 28 cherv. 1996. — Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Gospodars'kyj kodeks Ukrai'ny vid 16.01.03 № 436-IV. — Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Pro zatverdzhennja Porjadku povidomlennja derzhavnogo administratora abo dozvil'nogo organu pro vidpovidnist' material'no-tehnicnoi' bazy sub'jekta gospodarjuvannja vymogam zakonodavstva : postanova Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 17 trav. 2006 № 685. — Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Shhodo dejakyh pytan', pov'jazanyh z dozvolom na rozmishhennja ob'jekta torgivli ta sfery poslug, u zv'jazku z pryjnattjam Podatkovogo kodeksu Ukrai'ny : lyst Derzhkompидpryjemnytva vid 17.02.2011. — Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Zakon Ukrai'ny "Pro pozhezhnu bezpeku" vid 17.12.1993 № 3745-XII. — Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.